ЖИТИ У ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ!

Вісник
КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

№1 (87)
СІЧЕНЬ-ЛЮТИЙ
2021 р.

Заснована
у 2006 році

Розповсюджується безкоштовно

«КБЗ – ПОТУЖНА БЮДЖЕТОУТВОРЮЮЧА УСТАНОВА ДЛЯ 15-ти ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД, ТІЛЬКИ ЗА МИНУЛИЙ РІК СПЛАЧЕНО 41 011,6. тис. грн»,
– розповідає про діяльність заповідника у 2020 та плани на 2021-рік в.о. директора Микола Петрович Рибак

● НАШІ ІНТЕРВ'Ю

2020-й рік виявився справжнім випробуванням для цілого світу та чи не кожної людини, а карантинні обмеження поклали відбиток на кожну компанію, підприємство, фірму та природоохоронну установу зокрема. Однак, життя триває та змушує пристосовуватися до обставин, проявляти гнучкість та модернізуватися, йти у ногу зі змінами. Тож, про не легкий минулий рік, про основні результати роботи Карпатського біосферного заповідника у 2020-му, проблемні питання та завдання на 2021 рік ми запитали у в.о. керівника природоохоронної установи, заслуженого природоохоронця України Миколи Рибака.

– Миколо Петровичу, поділіться, як карантин вплинув на роботу Карпатського заповідника?

– Звичайно, карантинні заходи не могли, не вплинути на результати діяльності установи. Мова, зокрема, про наповнюваність бюджету КБЗ за рахунок відвідувачів. Так, за 2020 рік заповідник отримав дохід від надання платних послуг 3742 тис. грн, що є менше на 16,5% проти аналогічного періоду 2019 року (4479 тис. грн.). Відвідали туристичні маршрути, музеї та інформаційні центри за минулий рік 19407 осіб, а у 19-му році (34769 осіб). Тож, заповідник отримав від рекреаційної діяльності всього 454,1 тис. гривень, що у порівнянні з 2019 р. (661,1тис. грн.), це менше на 31,3%.

Сподіваємося, такий стан із туристично-рекреаційною діяльністю є тимчасовим явищем і планово проводимо комплекс заходів із упорядкування та розбудови туристично-рекреаційної інфраструктури. Нині туристичний потенціал заповідника використовується менше як на 20%, бо щорічно (останні 5 років) відвідують установу менше 40 тис. людей проти 200 тис. осіб дозволених Проектом організації території. Збільшення потоку туристів залежить від ряду факторів, але основним таким «локомотивом» є безумовно наявність відповідної інфраструктури. Через недоотримання належного фінансування не вдається потужно розгорнути роботу з виконання п'ятирічного плану заходів Проекту у т.ч. і реалізувати облаштування нових туристичних маршрутів, створити рекреаційні пункти, інформаційно-туристичні та еколого-освітні центри тощо.

– Розкажіть про природоохоронну діяльності, протягом 2020-го року?

За минулий рік службою державної охорони заповідника забезпечено на належному рівні дотримання встановленого заповідного режиму. Локалізовано 10 випадків лісових пожеж, проведено ремонт 12 протипожежних аншлагів та 25 інформаційно-охоронних знаків. Відремонтовано 9 км. доріг протипожежного призначення, 4 автодорожні мости, 55 км. гірських стежок та 29 км. мінералізованих смуг.

Проведено 275 рейдів, складено 147 приписів та 4 протоколи про правопорушення. Самовільно зрубано дерев загальною кубомасою 87,8 м³. Сума збитків складає 223 614,13 грн. Матеріали по самовільних рубках направлено на розслідування до правоохоронних органів. По одній справі порушника покарано, присуджено сплатити на користь заповідника 7 200 грн. 50 коп.

Починаючи з 1 лютого 2020 року введено електронний облік заготовленої деревини. Це унеможливлює будь-які зловживання при відпуску та вивезенню деревини споживачам. Для належного ведення полонинського господарства адміністрація заповідника виділяє щороку близько 100 м³ паливних дров. У порядку проведення вибірково – санітарних та інших рубок заповідником у 2020 році заготовлено та реалізовано населенню та суб'єктам підприємницької діяльності понад 11 тис. м³ паливних дров та будівельного лісу.

Дещо появилася можливість профінансувати природоохоронні заходи у 20-му році за кошти місцевих рад у порядку надання ними субвенцій заповіднику у порядку виконання Програми соціально-економічного та культурного розвитку (400 тис. грн.), за кошти фізичних і юридичних осіб (530 тис. грн.) та проектів міжнародних фондів (570 тис. грн.). Однак у цьому плані (крім придбання квадрокоптера), впродовж останніх років, не вдається отримати фінансову підтримку з державного та обласного фондів охорони навколишнього природного середовища.

– Підсумовуючи роботу Карпатського біосферного заповідника за минулий рік, що виокремите, як важливі та вдало реалізовані проєкти?

– Важливим підсумком роботи заповідника за 2020 рік стало, погодження та затвердження матеріалів лісовпорядкування КБЗ які розроблено протягом 2016-2018 років. Проведення державної атестації установи, як наукової та віднесення заповідника до II класифікаційної групи – стабільних наукових установ, що є провідними за певними напрямами проведення наукових досліджень і виявляють активність щодо інтеграції у світовий науковий та європейський дослідницький простір з урахуванням національних інтересів. Також, забезпечення отримання підрозділами природоохоронної установи доступу до електронних наукових баз даних Web of Science та Scopus на основі угоди з Державною науково-технічною бібліотекою України.

Цінним вважаю, укладення угоди з ДП «Рахівське ЛМГ» про проведення спільних наукових досліджень та науково-практичних заходів на пробних площах закладених в похідних букових лісах у рамках українсько-швейцарського проекту FORZA на території Рахівського лісництва. Також, розроблено Програми вивчення динаміки рослинності заплавних лучно-болотних комплексів «Долини нарцисів» під впливом запровадження регульованого випасання буйволів.

Щодо проєктів, то за минулий рік підготовлено та подано дві проектні заявки на участь у конкурсі у рамках Спільної Операційної Програми транскордонного співробітництва ЄІС Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна 2014-2020. Підготували й проєкт Програм соціально-економічного та культурного розвитку щодо створення умов для розвитку сільського та екологічного туризму і рекреації, ведення традиційного господарювання та охорони довкілля у межах територій природно-заповідного фонду на 2020-2022 роки. Це для 15-ти сільських, міських, селищних рад які розташовані у зоні діяльності Карпатського біосферного заповідника.

– А як щодо міжнародної співпраці, наукових досліджень та виконання природоохоронних (ремонтних) робіт?

– Важливим напрямком міжнародної співпраці у заповіднику є залучення міжнародної допомоги для розвитку та функціонування заповідника.

Головним донором для покращення матеріально технічної бази установи нині є українсько-німецький проєкт «Підтримка природно-заповідних територій в Україні». Даний проєкт реалізовується в Україні упродовж 2016-2022 років, фінансується Урядом Федеративної Республіки Німеччина через Кредитну Установу для Відбудови (KfW). За його кошти у заповіднику напрацьований потужний архітектурний проєкт, який базується на найновітніших «зелених» і енергозберігаючих технологіях, а також інших інноваціях. Реалізація проєкту розпочнеться уже у 2021 році. У планах, забезпечити установу найближчим часом також транспортом, оргтехнікою, форменний одягом для служби державної охорони та іншим необхідним обладнанням. Певну частину заходів щодо розвитку заповідника, передбачених Проєктом організації території та охорони його природних комплексів, адміністрація планує виконати за власні кошти, отримані від надання платних рекреаційних та інших послуг. А це – близько

на 2-ій стор.

ЯКИМ БУТИ «ТРУФАНЦЮ»?

Водоспад «Труфанець» – один із найпривабливіших і водночас найдоступніших природних об'єктів Рахівщини. Його розташування буквально на узбіччі центральної автодороги сприяє туристичному потоку, а відповідно й вимагає зусиль щодо створення належних умов для відвідувачів.

Тож, з метою обговорення плану дій щодо облаштування водоспаду, 10 лютого, відбулася зустріч працівників Карпатського біосферного заповідника на чолі з

в.о. директора Миколою Рибаком, з головою Ясінської територіальної громади

на 3-ій стор.

РОЛЬ ПРИРОДООХОРОННИХ ТЕРИТОРІЙ ТА СПОРТИВНИЙ РУХ У КАРПАТАХ

У кінці минулого року, в Києві, у Національному університеті фізичного виховання і спорту України, відбулась Міжнародна онлайн конференція «Сталий розвиток і спадщина у спорті: проблеми та перспективи». Її організаторами виступили: Міністерство освіти і науки, Міністерство молоді та спорту, Національний олімпійський комітет України та Національний університет фізичного виховання і спорту.

Головними темами для ґрунтовного розгляду і обговорення стали сучасні екологічні проблеми в реалізації концепції сталого розвитку, значення в цьому процесі фізичної культури та спорту. Аналіз підходів щодо формування ціннісних орієнтацій підростаючого покоління в умовах сучасної парадигми олімпійської освіти.

на 3-ій стор.

ТЕСТУВАЛИ SMART ДЛЯ МОНІТОРИНГУ БІОРІЗНОМАНІТТЯ

18-19 лютого, у Рахові, працівники Карпатського біосферного заповідника, Верховинського національного природного парку та Карпатського НПП, взяли участь у тренінгу з використання SMART, організованому спільно з програмою «Збереження карпатських пралісів».

Щодня працівники природно-заповідних територій обходять десятки кілометрів, фіксуючи важливі дані про ситуацію в полі:

на 3-ій стор.

на 1-ій стор.

1 млн. гривень у рік. Цей показник теж можна збільшити за рахунок розвитку туристично-рекреаційної діяльності.

Продовжуючи тему міжнародної співпраці, подали до Ради Європи річний звіт по Європейському диплому для природоохоронних територій, а також уточнення інформації відповідної бази даних. Передали на затвердження паспорти водно-болотних угідь міжнародного значення Озірний-Бребенескул і «Долина нарцисів». Завершили перший етап роботи щодо ідентифікації біотопів за міжнародною класифікацією EUNIS, що поширені на території КБЗ. Опрацювали матеріали польових досліджень, які стосуються Свидовецького гірського масиву (території, що межує із заповідником). Склали перелік рідкісних видів рослин, занесених до міжнародних, національних і регіональних червоних списків. Впровадили дослідження ксилотрофної біоти угольських пралісів спільно з науковцями УжНУ, а ще до лісового заказника загальнодержавного значення «Діброва», провели опис дубових асоціацій з еритронієм собачим зубом, білоцвітом весняним, пізньоцвітом осіннім. Підготували новий варіант «Програми вивчення урожайності основних лісоутворюючих порід КБЗ» на основі обліку насіннєвої продуктивності деревостанів на постійних наукових полігонах.

Щодо виконання природоохоронних (ремонтних робіт) то за власні кошти, виконали аварійно-рятувальні заходи з усунення дефектів дахів адмінбудівель КБЗ. Провели реставрацію та фарбування крівлі на двох будівлях, розроблили проектно-кошторисну документацію на капремонт даху «Музею екології гір» та побутового корпусу. Виконано перекриття дахів контори Трибушанського, Кузійського та лісових будинків Мараморського, Петрос-Говерлянського ПНД відділень і еколого-освітнього центру «Центр Європи».

– А як налагоджували комунікацію в умовах карантинних обмежень?

– Тут на допомогу прийшов онлайн зв'язок та різноманітні платформи «Zoom», «Skype»... Так, 28 квітня і 6 жовтня 2020 р. представники установи взяли участь у засіданнях Спільного комітету з управління об'єктом всесвітньої спадщини «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи». 18 грудня адміністрацією заповідника організовано та проведено онлайн-засідання Національної керівної групи серійного транснаціонального об'єкта всесвітньої спадщини. Розглянуто питання щодо ходу виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2018 р. №892 «Про затвердження плану заходів щодо збереження української частини природного об'єкта всесвітньої спадщини ЮНЕСКО»; Підготовки законопроєкту «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження об'єктів природної спадщини, включених до Списку всесвітньої спадщини», менеджменту буферної зони об'єкта всесвітньої спадщини «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи»; Досвіду роботи КБЗ із популяризації об'єкта Всесвітньої природної спадщини. Також, 24 грудня за участі представників заповідника відбулося онлайн-засідання Сектору природної спадщини Національної комісії України у справах ЮНЕСКО. Розглянуто широке коло питань щодо виконання в Україні Програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» та Конвенції про охорону Всесвітньої культурної та природної спадщини.

Додам, що окрім активної роботи заповідника онлайн, природоохоронна установа не припиняла й видавничу діяльність. Тож упродовж 2020 року, надруковано 49 наукових публікацій і 7 статей. Світ побачив періодичний науковий збірник «Природа Карпат…», електронний всеукраїнський екологічний науково-популярний журнал «Зелені Карпати» та звичайно, 6 номерів газети «Вісник КБЗ».

– Давайте, вдамося до звітності щодо роботи Карпатського заповідника з територіальними громадами трьох районів Закарпаття? Що вдалося реалізувати у цьому напрямку?

– Біосферний заповідник у відповідності до норм чинного земельного законодавства, починаючи з 2019 року став потужною бюджетоутворюючою установою для 15-ти територіальних громад, розташованих у зоні діяльності заповідника, які входять до транзитної зони Карпатського біосферного резервату.

Так, у 2020 році КБЗ перерахував на рахунки цим місцевим радам податків і зборів на суму

«КБЗ – ПОТУЖНА БЮДЖЕТОУТВОРЮЮЧА УСТАНОВА ДЛЯ 15-ти ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД, ТІЛЬКИ ЗА МИНУЛИЙ РІК СПЛАЧЕНО 41 011,6. тис. грн»,

– розповідає про діяльність заповідника у 2020 та плани на 2021-рік в.о. директора Микола Петрович Рибак

41 011,6. тис. грн., з яких більшу частину, а саме 36 447,5 тис. грн. – становить земельний податок. Зокрема, за цей період перераховано: на Рахівську міськраду – 3 131,0 тис. грн., Білинську – 75,9 тис. грн., Квасівську – 1 084,2 тис. грн., Ясінянську – 4 796,1 тис. грн., Лазещинську – 15,3 тис. грн., Видричанську – 3 975,9 тис. грн., Богданську – 4 116,5 тис. грн., Лугівську – 5698,7 тис. грн., Костилівську – 1 760,4 тис. грн., Діловецьку – 3 104,0 тис. грн., Лужанську – 543,1 тис. грн. та Косівсько-Полянську – 2 343,5 тис. грн. А на Углянську – 2 245,3 тис. грн., Великоугольську – 3 268,8 тис. грн., Широколужанську – 4 434,0 тис. грн. та Хустську міську раду – 417,9 тис. грн.

Ще близько 10 млн. грн. земельного податку буде включено до сплати після отримання правовстановлюючих документів на ново приєднані земельні ділянки заповідника площею 7508,8 га. Проблемними питаннями нині є виготовлення документів на зазначені земельні ділянки заповідника. Через постійні безпідставні відмови у наданні позитивного висновку державної експертизи від Держгеокадастру заповідник уже більше 9 років не може отримати правовстановлюючі документи на 7508,8 тис га земель, які відповідно до Указу Президента України №25 від 14.01.2010 року передані заповіднику у постійне користування. Також, навіть при отриманні позитивного висновку на проєкт землеустрою, як це є на ділянку у районі гори Говерла площею близько 137 га, не вдається отримати його затвердження через перебування таких клопотань без руху у Закарпатській ОДА.

Важливим є те, що на початку 2020 року адміністрація заповідника, за підтримки Закарпатської обласної та Рахівської районної державних адміністрацій, у рамках співпраці з 15-ма територіальними громадами, розробила проєкти програм соціально-економічного та культурного розвитку населених пунктів у межах території природно-заповідного фонду на 2020-2022 роки.

Проєктами програм визначено створення умов для розвитку сільського та екологічного туризму і рекреації, ведення традиційного господарювання та охорони довкілля на природно-заповідній території, а виконання завдань програм забезпечить довгостроковий сталий розвиток населених пунктів двох районів, як в інтересах місцевих громад, так і охорони природи. Слід зазначити, що згадані програми у 2020 році затверджено рішеннями 5-тьох сільських рад Богдана, Видрички, Лугів, Широкого Луга та Великої Углі. За кошти які були виділені заповіднику на виконання зазначених Програм було проведено капітальний ремонт моста в ур. Рогнескул (50 тис. грн.), ремонт дороги у Чорногірському ПНД відділенні (80 тис. грн.) та капітальний ремонт будівель і споруд форелевого господарства (270 тис. грн.). Зараз у межах діяльності КБЗ створено 7 об'єднаних територіальних громад тому Карпатським біосферним заповідником буде підготовано та запропоновано до затвердження відповідні оновлені проекти Програм соціально-економічного та культурного розвитку щодо створення умов для розвитку сільського та екологічного туризму і рекреації, ведення традиційного господарювання та охорони довкілля у межах території природно-заповідного фонду на 2021-2023 роки.

– Зупинімося ще, будь ласка, на роботі сталого розвитку, які результати протягом минулого року та головні цілі на 2021-й рік?

– У контексті реалізації ідей сталого розвитку, нині є важливим знайти механізм об'єднання зусиль, щодо соціально-економічного та культурного розвитку місцевих рад зі створення умов для розвитку сільського та екологічного туризму. Важливими документами для зміцнення ролі КБЗ у впровадженні ідей сталого розвитку гірських територіальних громад стали Указ Президента України №381/2017, Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2018 року №892-р, а також Постанова Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2019 р. №880 якою затверджена Державна програма розвитку регіону Українських Карпат на 2020-2022 роки.

Нині певна частина передбачених, зазначеними документами заходів вже впроваджена, проте більша їх частка все ще чекає на фінансування з боку держави. Через відсутність коштів майже не відбувається, або повільно виконується робота у заповіднику передбачена планом заходів щодо збереження української частини природного об'єкта, а також Державної програми розвитку регіону Українських Карпат на 2020-2022 роки. Зокрема, не відбувається облаштування еколого-освітніх, туристично-інформаційних центрів, рекреаційно-туристичних пунктів, музейних кімнат в зоні розташування ділянок об'єкта всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Не розпочато відновлення мосту через р. Тиса та відкриття міжнародного пункту пропуску через державний кордон для автомобільного, залізничного та пішохідного сполучення Ділове (Україна) – Валя Вишеулуй (Румунія). Не забезпечено проведення ремонту і утримання інфраструктури доріг, що ведуть до ділянок об'єкта всесвітньої спадщини на території заповідника та не розпочато будівництво в КБЗ міжнародного навчально-дослідного центру збереження букових пралісів, еколого-освітньої роботи та сталого розвитку…

Щодо планів то заповідником на 2021 рік визначено першочергові завдання з реалізації заходів передбачених Проєктом організації території у т.ч. і заходів для реалізації ідей сталого розвитку!

Зокрема плануємо, завершити розроблення проєктів землеустрою території КБЗ, їх затвердження, внесення інформації про всі земельні ділянки до Державного земельного кадастру та виготовлення правовстановлюючих документів на всю територію заповідника; Провести у листопаді 2021 року міжнародну науково-практичну конференцію «Природно-ресурсний та етно-культурний потенціал Гуцульщини в Україні та Румунії (дослідження та проблеми збереження й сталого використання)»; Оновити й осучаснити окремі експозиції у «Музеї екології гір», продовжити реалізацію заходів, передбачених Програмою вивчення динаміки рослинності заплавних лучно-болотних комплексів «Долини нарцисів» під впливом регульованого випасання худоби;

Розробити проєктно-кошторисні документації на будівництво та створення рекреаційної зони «Стара Гать» із облаштуванням інформаційного центру історії лісокористування та лісосплаву на території Чорногірського ПНДВ, «Центру сходження на Говерлу» у Петрос-Говерлянському та туристично-інформаційних центрів «Драгобрат» у Кевелівському і «Лисичий» у Трибушанському ПНД відділеннях; Провести благоустрій та облаштування рекреаційного пункту у с. Кваси на земельній ділянці, яка є у постійному користуванні заповідника, а ще облаштувати рекреаційний пункт на водоспаді Труфанець на території Кевелівського ПНДВ; Виконати капремонт будівель і споруд демонстраційного дослідного форелевого господарства.

Взяти участь у низці міжнародних проєктів, зокрема у рамках Програми ЄС із захисту довкілля та запобігання змінам клімату (LIFE); Забезпечити реалізацію заходів із зміцнення матеріально-технічної бази, рекреаційного благоустрою за кошти міжнародної допомоги, грантів, субвенцій і державного бюджету; Завершити оформлення права власності на всі будинки заповідника та внести необхідні зміни до Проєкту організації території та матеріалів лісовпорядкування; Організувати роботи з реконструкції дороги до підніжжя г. Говерли протяжністю 15,5 км, та створити на базі Широколужанського ПНДВ музею природних та культурних цінностей історичної Мараморощини, тощо.

– На Вашу думку, що може завадити реалізації планів у новому році, які б Ви назвали найбільші труднощі у роботі заповідника?

– 2021 рік для Карпатського біосферного заповідника очікується непростим у плані реалізації плану заходів передбачених Проєктом організації території. У першу чергу через катастрофічно недостатнє фінансування та відсутність правовстановлюючих документів на новоприєднану територію заповідника. Додасть чимало роботи реалізація заходів зі зміни меж та розширення території заповідника на більше як 17 тис. га. у Тячівському та Рахівському районах. Однак, є надії на активне впровадження українсько-німецького Проєкту у заповіднику та залучення додаткового фінансування з різних можливих позабюджетних джерел (гранти, допомоги, субвенції тощо).

Важливо, що незважаючи на окремі тимчасові труднощі колектив заповідника і надалі буде забезпечувати на належному рівні виконання доведених планових завдань по охороні і збереженню природного об'єкта всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» та інших цінних природних комплексів та об'єктів. Надалі забезпечуватимуть проведення природоохоронних науково-дослідних, еколого-освітніх, рекреаційних заходів та дій із підтримки населення у веденні традиційного господарювання. Також активно продовжить роботу із реалізації заходів направлених на створення умов для довгострокового сталого розвитку прилеглих до біосферного заповідника територій, як у інтересах охорони природи так і місцевих громад. Вірю, що спільними силами, однією командою ми, колектив Карпатського біосферного заповідника гідно і продуктивно проведемо 2021-й рік.

Розмову записали у Редакційно-видавничому відділі наукових та науково-популярних видань КБЗ.

● КОНФЕРЕНЦІЇ

РОЛЬ ПРИРОДООХОРОННИХ ТЕРИТОРІЙ ТА СПОРТИВНИЙ РУХ У КАРПАТАХ

на 1-ій стор.

Шляхи інтеграції науки і практики в контексті підвищення ролі олімпійських видів спорту в реалізації цілей сталого розвитку, можливості розвитку оздоровчо-рекреаційної рухової активності, як дієвий засіб здорового способу життя та формування здорової нації тощо.

На запрошення ректора Національного університету фізичного виховання і спорту України, голови комісії Національного Олімпійського Комітету України «Спорт і навколишнє середовище», професора Євгена Імаса, на пленарному засіданні конференції виступив також доктор біологічних наук, професор, заступник директора Карпатського біосферного заповідника Федір Гамор, із доповіддю «Роль природоохоронних територій Українських Карпат в реалізації Стратегії сталого розвитку та підтримці спортивного руху у горах».

Автор наголосив, що в директивних документах Організації Об'єднаних Націй та в українському законодавстві й урядових рішеннях із проблем сталого розвитку, ідеться про необхідність досягнення гармонії людини і природи, привертається увага до проблем гірських територій. З цього, відзначено, що гірські екосистеми особливо вразливі перед згубними наслідками кліматичних змін, знелісненням та деградацією лісів. Великої шкоди їм завдають зміни методів землекористування, деградації земель та стихійні лиха. У зв'язку з цим глави держав та урядів світу закликають активізувати зусилля з охорони гірських екосистем, включаючи збереження їх біологічного різноманіття.

На це спрямована й нещодавно прийнята Державна програма сталого розвитку регіону Українських Карпат та мережа сформованих тут природоохоронних територій, які займають понад 14 відсотків цього регіону. Найважливішими серед них є Карпатський біосферний заповідник, Карпатський НПП, а також національні природні парки: «Гуцульщина», «Синевир», «Ужанський», «Сколівські Бескиди» та інші. В зоні їхньої діяльності розташовані відомі гірські туристично-рекреаційні та спортивні комплекси, зокрема, «Драгобрат», «Буковель», спортивна база «Заросляк», ворохтянські трампліни, гірські туристично-спортивні маршрути «На Говерлу», Чоногірськими, Свидовецькими та Мараморськими хребтами, до високогірних озер тощо.

На базі природоохоронних територій проходять міжнародні та всеукраїнські спортивні змагання та масові спортивно-оздоровчі заходи із багатьох видів спорту. Проводяться спортивні збори, гірські походи, сходження на гірські вершини, розвивається гірський велосипедний спорт, каньонинг, гірські лижі, рафтинг, альпінізм, спортивне орієнтування тощо. Однак, останнім часом, спостерігається суттєвий негативний вплив спортивних та туристичних заходів на стан гірських природних екосистем. Особливої шкоди завдають масові сходження на г. Говерлу й інші гірські вершини, джипінги та мотокроси, які викликають значні ерозійні процеси. Наносять шкоду рослинному й тваринному світу, особливо рідкісним видам, які занесені до Червоної книги України та Європейських Червоних списків тощо.

Тому розвиваючи у горах туризм і спорт, ми повинні подбати і про збереження їх унікальних природних цінностей. У цьому контексті я нагадав, що 9 квітня 1996 року, в газеті Верховної Ради України «Голос України» опублікована стаття мого авторства під назвою «Чи могли б Карпати прийняти зимову Олімпіаду?». Ця публікація викликала великий інтерес, зокрема, щодо розвитку туристично-рекреаційної та спортивної інфраструктури на «Драгобраті», на якому раніше успішно проводились міжнародні, всесоюзні та республіканські змагання із зимових видів спорту. А чехословацькі фахівці розробили прекрасний проєкт створення тут спортивно-зорієнтованого гірського курорту. В 1998 році, на підставі наших пропозицій, прийнята Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо державної підтримки реалізації Комплексної програми еколого-економічного та соціального розвитку гірської Рахівщини на період 1998-2005 рр.». Та, на жаль, в подальшому, всі концептуальні ідеї, які ми пропонували та чехословацький проєкт, грубо проігноровано.

Як результат, ми отримали хаотичну забудову, без дотримання будь-яких елементарних будівельних та природоохоронних норм. «Драгобрат» – унікальний природний комплекс, зазнав справжньої екологічної катастрофи та втратив спортивні перспективи. Зараз, на державному рівні, знову обговорюється питання щодо підготовки в українських Карпатах зимових Олімпійських ігор та створення гірського курорту «Свидовець». Тому, вчергове наголошу, що при розробці цих проектів, дуже важливим є дотримання природоохоронного законодавства.

Федір ГАМОР,
доктор біологічних наук,
професор, заступник директора
Карпатського біосферного заповідника.

В ОНЛАЙН-РЕЖИМІ ЗАСІДАЛИ РОБОЧІ ПІДГРУПИ КОМІТЕТУ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

З метою розв'язання багатьох проблем, які останніми роками накопичились в роботі із збереження та використання природно-заповідного фонду України, в Комітеті Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування, створені Робоча група та чотири Робочі підгрупи з питань природно-заповідного фонду. До їх складу входять народні депутати України, керівники та спеціалісти Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів, Державного агентства лісових ресурсів, наукових та природоохоронних установ, вищих навчальних закладів, представники громадськості та інші зацікавлені сторони.

Протягом 2020 року команда Комітету провела консультації з керівництвом більшості природних та біосферних заповідників й національних природних парків із проблем та особливостей застосування законодавства про природно-заповідний фонд. За результатами проведених досліджень, опубліковано узагальнені матеріали. (Матеріали Робочої групи з питань природно-заповідного фонду. Випуск 1/Ред.: Ю.Ю. Овчинникова – Київ: Комітет Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування, 2021. – 132 с.).

З метою опрацювання цих матеріалів та підготовки пропозицій до закону України «Про природно-заповідний фонд» та до інших законів й підзаконних актів України, протягом лютого 2021 року, в онлайн-режимі проведено серію засідань робочих підгруп, на яких розглянуто: проблеми створення та функціонування природно-заповідного фонду України (модератори Стефурак Ю.П. – директор національного природного парку «Гуцульщина» та Гамор Ф.Д. – заступник директора Карпатського біосферного заповідника); особливості фінансування установ природно-заповідного фонду України (модератор Гамор Ф.Д.); організаційна структура управління національними природними парками. Кадрові питання. Оцінка роботи об'єків ПЗФ. Діяльність служби державної охорони ПЗФ (модератор Долгова Н.А. – директорка національного природного парку «Меотида»); створення освітньо-наукових хабів у національних природних парках. Наукова робота в ПЗФ. Інформаційно-просвітницька діяльність тощо (модератор Василюк О.В. – голова правління «Українська природоохоронна група»).

Координував роботу підгруп, Віктор Сіпеєв – помічник-консультант Народного депутата України Ю.Ю. Овчинникової.

Федір ГАМОР.

● НОВИНИ ЗАПОВІДНИКА

ЯКИМ БУТИ «ТРУФАНЦЮ»?

Андрієм Делятинчуком та його командою. У зустрічі також узяв участь архітектор Михайло Кравчук, який і має втілити у реальність напрацювання учасників зустрічі.

Найбільш дискусійним питанням на виїзні зустрічі стосувалося рішення про повернення до попереднього варіанту облаштування водоспаду, коли тут було встановлено альтанку-місток для потреб туристів чи змінити розміщення майбутньої конструкції. Переважна більшість учасників висловилась за інше рішення, мотивуючи це тим, що така архітектурна форма швидше заважала милуватися водоспадом, ніж створювала якісь додаткові переваги. Якраз після демонтажу зазначеної вище конструкції знову з'явилася можливість бачити це диво природи у всій красі, а також робити чудові фото на його тлі.

Звичайно, що ця зустріч не вирішила всіх питань, оскільки біля водоспаду все ще тривають дорожні роботи, які можуть внести певні корективи в прийняття кінцевого рішення. Проте всі її учасники були одностайні у необхідності створення тут протягом 2021 року потужної і зручної для відвідувачів рекреаційної зони, яка б стала однією з найкращих візиток Рахівщини.

ТЕСТУВАЛИ SMART ДЛЯ МОНІТОРИНГУ БІОРІЗНОМАНІТТЯ

на 1-ій стор.

науковці, наприклад – поширення рідкісних видів, служба державної охорони – виявлені порушення. Ці дані записують у картки спостережень, передають колегам для подальшого аналізу. Зазвичай такий процес є достатньо тривалим та вимагає значних людських зусиль.

З метою спрощення та підвищення достовірності збору даних у трьох цільових установах проєкту тестують інструментарій для просторового моніторингу та звітування SMART – Spatial Monitoring and Reporting Tool. SMART дозволяє у реальному часі зберігати та синхронізувати дані патрулювання чи наукових досліджень на сервері, а також здійснювати їхній аналіз та формувати звіти.

Важливо, що у разі успішного тестування у цих трьох пілотних установах, SMART буде запроваджено у п'яти інших територіях проєкту.

ПЕРШИЙ КРОК ДО СУЧАСНОГО ОСНАЩЕННЯ ЗАПОВІДНИКІВ

Нещодавно Карпатський біосферний заповідник отримав новий снігохід. Він придбаний у рамках проєкту «Підтримка природно-заповідних територій в Україні» для роботи на високогір'ї Карпатського заповідника.

Важливо, що отримана спецтехніка значно спрощує проведення рятувальних операцій, під час яких необхідна мобільність та оперативність. Адже більшість заповідників Карпат не мають належного транспорту для пересування по снігу. Також, працівники за короткий час зможуть дістатися до найвіддаленішої точки Карпат, бо нині до необхідного пункту люди добираються пішки щонайменше по 4-5 годин.

Нагадаємо, що Міндовкілля спільно з проєктом впроваджують заходи з розвитку туризму та організації програми малих грантів для громад на прилеглих до заповідників територіях. Торік у рамках проєкту проведено тендери для будівництва та реконструкції будівель заповідників та закупівлю всюдиходів. Приємно й те, що розпочато процедури закупівлі обладнання для проведення відеозйомки та відеоконференцій, дронів і камер. Розпочато створення відкритої бази даних Державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду, продовжується робота зі створення вебсторінок заповідників.

Многая, благая літ...

У **січні – лютому** цьогоріч ювілейні роковини від днів народження урочисто відзначили працівники Карпатського біосферного заповідника:

Іван Васильович МАСКАЛЬ, інспектор з охорони ПЗФ Широколужанського ПНДВ;

Василь Павлович МИТРЮК, майстер з охорони природи Кісвянського ПНДВ;

Ганна Іванівна БЕЛОВА, головний бухгалтер відділу бухгалтерського та фінансової звітності;

Ярослав Степанович ТУЛАЙДАН, інспектор з охорони ПЗФ Кевелівського ПНДВ;

Василь Васильович ЗЕЛЕНЧУК, сторож Кузійського ПНДВ;

Наталія Дмитрівна КОСТИЧ, архіваріус відділу ГТЗ та ТО.

Ювілей – це чудова подія,
Це досягнення років в житті!
Тож здійсняться нехай усі мрії
І живеться у щасті й красі!
Сонцем ясним любов розіллється
І вирує у серці завжди,
У всіх справах хай успіх ведеться,
Сил, здоров'я – з роси і води!

Адміністрація заповідника.

Пропонуємо вашій увазі розгадати кросворд «Таємниці музейної полиці» на знання «Музею екології гір» КБЗ (більшість відгадок знаходяться у Музеї)

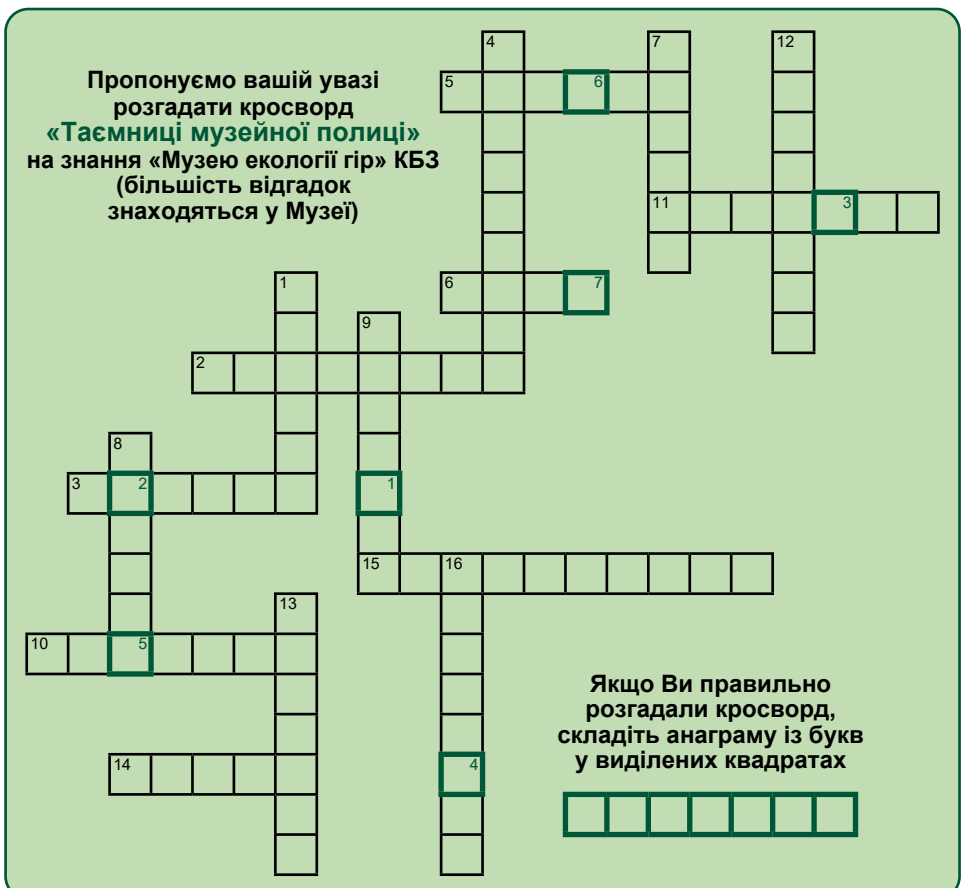

Якщо Ви правильно розгадали кросворд, складіть анаграму із букв у виділених квадратах

1. Скам'янілості вимерлого молюска із класу головоногих з черепашкою діаметром від 1 см до 2,5 м, закручену переважно в одній площині і розділену численними фігурними перегородками на камери.
2. Наука про навколишнє середовище, основою якої є сукупність знань про живі організми на різних рівнях біологічної організації, їхню еволюцію, просторовий розподіл і динаміку біологічних систем у часі.
3. Велика доісторична тварина, що жила на території західної України більше 10 тис. років тому, зуб якої знаходиться в Музеї екології гір.
4. Дерев'яна діжка в яку закладають бриндзю, де вона набуває специфічної гостроти.
5. Безрукавний хутряний кожух, який з давніх часів використовується населенням Карпат.
6. Ссавець родини котових, занесена до Червоної книги України.
7. Найдовша карстова печера Українських Карпат.
8. Рослина, занесена до Червоної книги України, поширена в Карпатах на висотах 1500-1800 метрів н.р.м. та на Хустщині (в одному з масивів Карпатського біосферного заповідника).
9. Плотогон, який сплавляв ліс гірськими ріками.
10. Традиційне гуцульське взуття.
11. Це перший український продукт, що має географічне зазначення походження товару.
12. Безліса ділянка верхнього поясу Українських Карпат, що використовується як пасовисько та для сінокосу.
13. Струнний музичний інструмент, що входить до складу «троїстих музик».
14. Дерев'яний кухоль, футляр, у якому косарі тримають гострильний брусок.
15. Інструмент для шаткування овочів і фруктів, зокрема капусти для квашення.
16. Найдовший у світі, духовий мундштуковий музичний інструмент.

● **ІНФОРМУЄ ЕКООСВІТА**

«МУЗЕЙ ЕКОЛОГІЇ ГІР» КБЗ ВІДВІДАЛИ МАНДРІВНИКИ ІЗ YOUTUBE-ПРОЄКТУ «ПОКАЛАБАНЯХ»

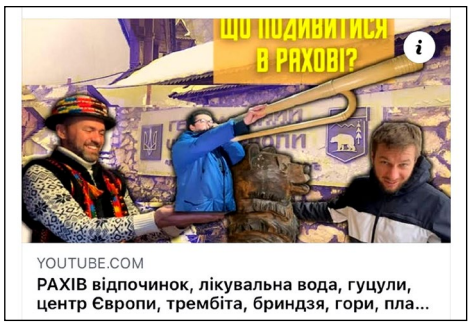

Трійко невгамовних чоловіків – Тімур Мірошниченко, Андрій Городиський та Сергій Шинкарчук подорожують країною та знімають відеосюжети. Вони розмірковують над життям, над природою, ланами-полями-дорогами, відкривають для себе нові місця, знайомляться з цікавими людьми, долають різні перепони та тисячі кілометрів шляхів, щоб познайомити глядачів із найцікавішими куточками нашої України.

Раді повідомити, що нещодавно з'явився на каналі мандрівників і сюжет про Рахів. Цікаво, пізнавально, весело і з гумором хлопці розповіли про найцікавіші природні, культурні та історичні цінності нашого міста. Серед родзинок, які відвідали хлопці є й «Музей екології гір» у якому екскурсію для них провів завідувач музею Ігор Кальба.

В кінці сюжету мандрівники діляться враженнями про побачене і кожен обирав те, що його вразило найбільше. Приємно відзначити, що Тімурові Мірошниченку запам'ятався саме Карпатський біосферний заповідник.

ЗАХОДИ З НАГОДИ ДНЯ ВОДНО-БОЛОТНИХ УГІДЬ

2 лютого відзначається Всесвітній день водно-болотних угідь. Девіз 2021 року – «Водно-болотні угіддя, вода і життя нероздільні!». Цьогорічна тема привертає увагу до питань пов'язаних з використанням прісної води, а також ролі водно-болотних угідь у накопичені, очищенні та постачанні прісної води для потреб людства і природних процесів.

Щороку Карпатський біосферний заповідник разом із цілим світом відзначає цей день проведенням різноманітних заходів, тож 2021-й не став винятком і першу подію екоосвітяни організували для учнів 3-А класу Рахівської ЗОШ І-ІІІ ст. №2. У межах заняття працівники установи зосередили увагу школярів на Рамсарських угіддях біосферного заповідника – Озірний-Бребенескул, печері «Дружба» та Долині нарцисів ім. проф. В. Комендаря, які у 2019 році отримали сертифікати водно-болотних угідь міжнародного значення. Діти прослухали розповідь та замислились над тим, що потрібно зробити задля збереження чистоти водно-болотних угідь.

Ще на екоуроці діти відгадували цікавий кросворд, у якому ключовими словами були «Водно-болотне угіддя». У запитаннях до кросворду сховались водно-болотні рослини й тварини. Найбільш цікавою частиною заходу стало виготовлення паперової аплікації «Рибка». На завершення заняття зіграли гру-руханку «Гірський струмок». Під час заняття школярі відкрили для себе незвіданий світ водно-болотних угідь краю. Дякуємо класному керівнику О.М. Беднар за співпрацю!

Наступним відбулось заняття зі школярами 1-4 класів групи продовженого дня Вільховатської ЗОШ І ступеня. Урок проводилось з метою формування дбайливого ставлення до водно-болотних угідь, розвитку творчих здібностей учнів та навичок колективної роботи.

У ході екологічного заняття школярі спільно зробили колаж, який символізував високогірне водно-болотне угіддя. Розфарбували тварини і рослини, притаманні екосистемі Карпат. Завдання полягало у виокремленні тих видів, життєве середовище яких знаходиться безпосередньо в озері, або ж поза його межами. Озерце з гофро-паперу діти прикрасили зеленими красунями – ялинами, які надійно захищатимуть спокій гладенького водного дзеркала від пронизливих гірських вітрів.

Кросворд «Водно-болотні угіддя» змусив дітей пригадати рослини, які зростають поблизу річок та озер нашого краю, і тварини, які мешкають в дикій природі. У підсумку діти зрозуміли, в чому полягає цінність водних об'єктів для всіх живих організмів.

До відзначення Всесвітнього дня водно-болотних угідь цьогоріч долучилися працівники ПНДВ «Долина нарцисів ім. проф. В.І. Комендаря». Так 1 лютого разом з школярами 2-4 класів Кірешської ЗОШ І ступеня та дошкільним навчальним закладом «Нарцис» було проведено екоурок у межах якого, діткам була представлена презентація про водно-болотні угіддя заповідника, зокрема, «Долину нарцисів».

У формі гри маленьким слухачам розповіли, що таке фауна водно-болотних угідь. Дітки намалювали озеро і «оселили» в ньому та біля нього мешканців, типових для «Долини нарцисів». Попередньо, тварин, які залежать від «здоров'я» ВБУ «Долина нарцисів» школярі розмалювали власноруч.

Завершили цьогорічне відзначення Дня водно-болотних угідь працівники екоосвіти КБЗ у оригінальний спосіб. Вони разом з учнями Рахівської ЗОШ І-ІІІ ст. №1 та вчителем біології Оксаною Турок підготували короткий, але цікави відео-ролик про важливість водно-болотних угідь.

У кадрі школярі, педагоги та екоосвітяни розповіли, про мету Дня ВБУ та донесли найважливіший меседж, що кожен з нас може зробити свій невеликий внесок у охорону водно-болотних угідь. Це дуже просто. Головна ідея – «не нашкодь»!

Вісник Карпатського біосферного заповідника
Регіональна екологічна газета
Жити у гармонії з природою!

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
вул. Красне Плесо, 77, а/с 8, м. Рахів, 90600, Закарпатська обл.

Контактні телефони: **(03132) 2-21-93, 2-29-14.**
Електронна пошта: **cbr-rakhiv@ukr.net**
http://cbr.nature.org.ua
Засновник і видавець:
Карпатський біосферний заповідник.

РЕДКОЛЕГІЯ:
Федір Гамор (шеф-редактор),
Андріана Леле,
Микола Рибак,
Юрій Беркела,
Богдана Москалюк,
Ярослав Довганич,
Вікторія Бундзяк,
Олег Борик (верстка).

Відповідальність за достовірність фактів несе автор.
Газету віддруковано: _____,
_____.
Замовлення № _____
Тираж – 1300 примірників.
Газета виходить раз на два місяці.

Свідоцтво про державну реєстрацію Зт № 401 від 25.01.2006 року